

Гуманітарні науки (Секція «Економіка»)

Васильченко Г.В.

к.е.н., доцент,

Івано-Франківський національний технічний університет

м. Івано-Франківськ, Україна

Васильченко С.М.

к.е.н., доцент,

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

м. Івано-Франківськ, Україна

АНАЛІЗ ПОТЕНЦІАЛУ МАЛИХ МІСТ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.

Західний регіон України в останні роки демонструє значний прогрес в рейтингах інвестиційної привабливості. Так за даними дослідження проведеного Київським міжнародним інститутом соціології у партнерстві з Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій Львівська та Івано-Франківська області стали лідерами в Україні за показником Індексу інвестиційної привабливості регіонів у 2013 році, отримавши найвищі значення індексу (1,601 і 1,478 відповідно) [1,с.6]. Варто зауважити, що в 2012 році Львівська область посідала другу позицію, поступившись Харківській області, а Івано-Франківська – лише п'ятнадцяту.[2,с.7] Поліпшили також свої показники і інші області Західної України: Тернопільська область перемістилась з 17-ої на 11-у позицію, Волинська – з 19-ої на 7-у, Хмельницька – з 22-ої на 19-у, Чернівецька – з останньої 27-ої на 26-у позицію. Виключення склали лише дві області Закарпатська та Рівненська, які знизили свої показники інвестиційної привабливості, спустившись з 10-ої на 24-у та з 8-ої на 14-у позиції відповідно. Натомість всі без виключення області Східної

України – традиційні лідери рейтингу - Харківська, Донецька та Луганська області втрачають свої провідні позиції. За цей же період лідер рейтингу Харківщина перемістилась з 1-го на 8-е місце, Донеччина – з 3-го на 22-е, а Луганська область – з 9-го на 23-е місце в рейтингу Індексу інвестиційної привабливості.

Чим можна пояснити такі зрушення в інвестиційній привабливості регіонів України?

На наш погляд, зміна інвестиційної привабливості регіону сьогодні все більше залежить від змін так званих «м'яких» факторів, до яких належать діловий клімат, ефективність державних органів, адміністративні процедури, дискримінація прав власності, корупція, податки та збори, відкритість влади та ін. Ріст якості цих факторів не вимагає значних коштів і часу, переважно знаходяться в руках місцевої влади і громади, а отже має високу мобільність і може змінитись швидко, покращуючи тим самим інвестиційну привабливість регіону. В свою чергу «жорсткі фактори» - природні ресурси, трудові ресурси, інноваційний потенціал, споживчий сегмент, інфраструктура, бізнес-сегмент – або вичерпні, або вимагають постійних капіталовкладень для підтримання їх кількості і якості і тому втрачають свій потенціал в умовах тривалої економічної кризи. Внаслідок об'єктивних так і суб'єктивних обставин, які склалися в Україні, регіонам, які мали перевагу у таких «жорстких» факторах не вдалось в останні роки утримати їх на належному рівні. Деіндустріалізація та падіння інноваційного виробництва, занедбання інфраструктури, скорочення споживчого сегменту, втрата людського капіталу стали характерними ознаками вітчизняної економіки. Натомість в західних регіонах України, де більшість «жорстких» факторів були і раніше відсутніми, більшу увагу стали приділяти «м'яким» факторам, як практично єдиному доступному фактору росту інвестиційної привабливості регіону у середньостроковій перспективі.

Таке припущення підтверджують отримані результати проведеного нами опитування, яке проводилось серед представників місцевих адміністрацій в період з 10 червня по 13 липня 2014 року в рамках проекту „Школа залучення

інвестицій для західноукраїнських органів місцевої влади”. В опитуванні щодо залучення іноземних інвестицій взяли участь представники 45-ти малих міст Західної України з чисельністю 10 – 50 тисяч населення. Отриману вибірку для аналізу повністю можна вважати репрезентативною, оскільки кількість малих міст в Західній Україні, які відповідають встановленим критеріям, становить близько 70.

Запитання, які були запропоновані в опитувальній анкеті стосувались оцінки можливостей міст у залученні іноземних інвестицій і були сформовані у 4 групи: оцінка потенціалу міста у сфері залучення іноземних інвестицій, оцінка готовності територій, оцінка адміністративного обслуговування підприємців, оцінка взаємодії міської влади з підприємницькими організаціями та інституціями, які підтримують підприємництво. Опитувальна анкета містила 33 питання, частина з яких мала закритий, а частина - відкритий характер. Питання закритого характеру – дали змогу провести, в першу, чергу кількісну оцінку ситуації, питання відкритого типу – якісну оцінку. Наведемо деякі з отриманих результатів дослідження.

Так, головними перешкодами залучення іноземних інвестицій респонденти вважають правові бар’єри (тривалий «час виходу на ринок», обтяжливі дозвільні процедури введення в експлуатацію, складні процедури ведення бізнесу, відсутність правових гарантій), бюрократичні бар’єри (відсутність організаційного супроводу інвестора, обмежений доступ до інформації), а також фінансові (обмежені джерела фінансування діяльності, відсутність податкових пільг) та інфраструктурні бар’єри (погана транспортна доступність, низький рівень якості господарської інфраструктури (водопостачання та водовідведення, забезпечення електрикою, відсутність індустріальних парків) (Рис.1.).

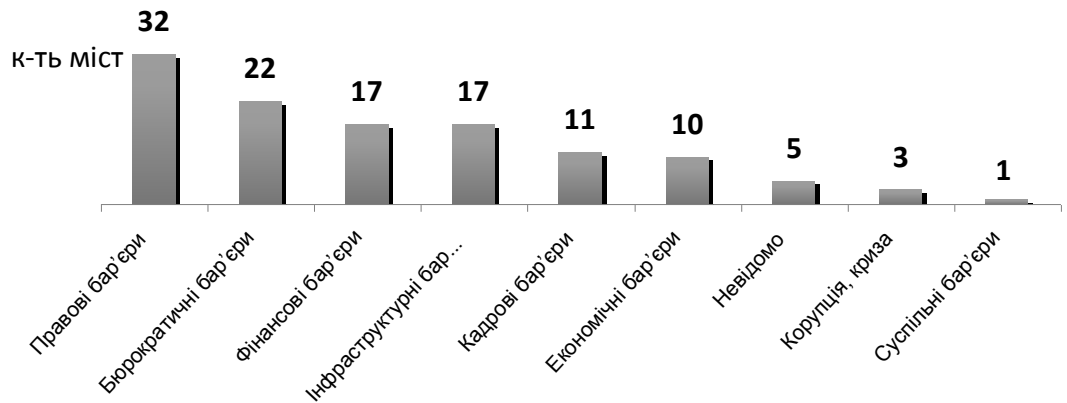

Рис. 1. Головні бар'єри на шляху залучення іноземних інвестицій.

Схожі результати отримані у відповідях на питання стосовно процедур, які мали б бути спрощені (дозвільні процедури, земельні питання та податки).

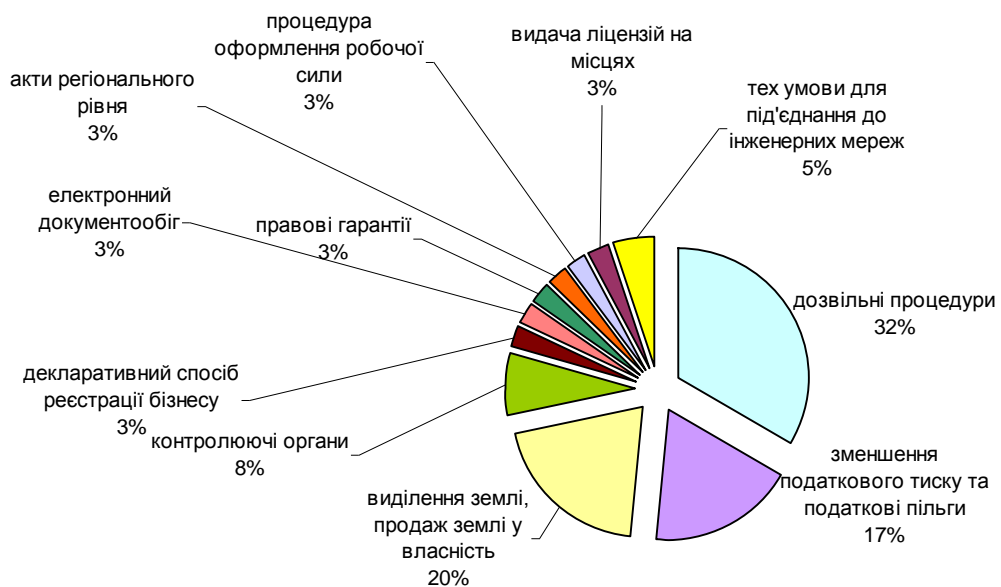

Рис.2. Процедури, які потребують спрощення.

Особливе занепокоєння у респондентів викликає велика кількість часу, необхідного для інвестора для отримання всіх дозволів, а також тривала процедура виділення землі для інвестора (Рис. 3 та Рис.4).

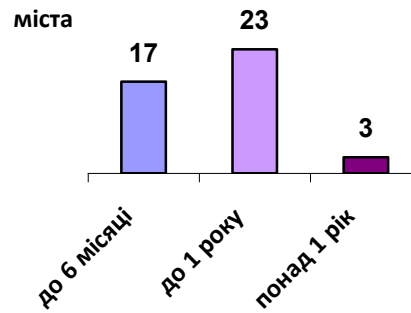
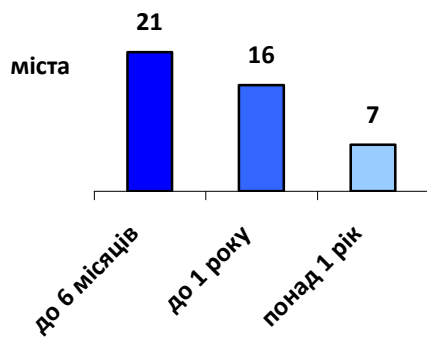

Рис. 3. Час який необхідний інвестору для отримання дозволів

Рис.4. Тривалість процедури виділення землі для ведення бізнесу

Як показує досвід, процедурні проблеми з землевідведенням доповнюються, як правило, фізичною відсутністю достатньо великих вільних земельних ділянок, які б могли бути використанні під господарську забудову (Рис. 5).

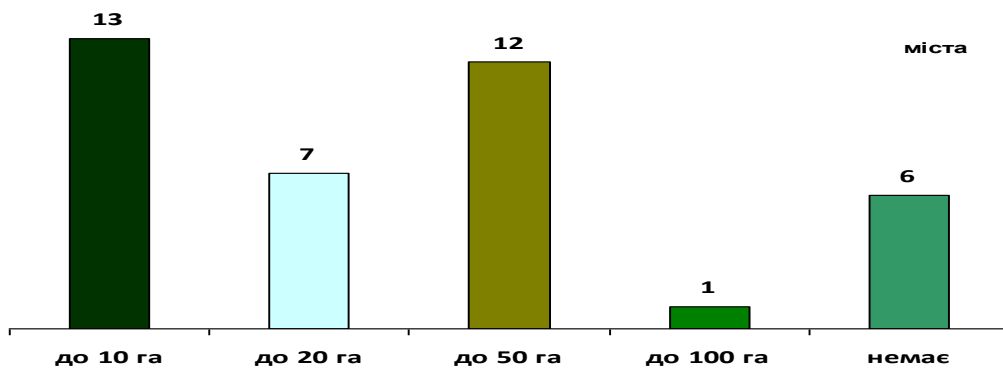

Рис. 5. Чи має місто землю під господарську забудову

Не відповіли на це запитання представники 6 міст. Очевидно, у них відсутня база вільної землі або обмежений доступ до такої інформації.

Однією з суттєвих перешкод для залучення іноземних інвестиції за результатами опитування - є податковий тиск та відсутність пільг з оподаткування. Переважна більшість респондентів вказала, що такі пільги в

їхніх містах не застосовуються, а їх запровадження мало б суттєвий вплив на рішення інвестора (Рис. 6,7).

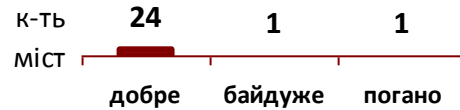

Рис. 6 Чи застосовуються у місті податкові пільги

Рис. 7 Оцінка ефективності надання податкових пільг

Враховуючи ріст інвестиційної привабливості західних регіонів країни за останні роки, цікаво порівняти висунуті у статті припущення щодо значущості «м'яких» факторів з відповідями опитаних респондентів (Рис. 8). Як і очікувалось, значна частина заходів, які здійснювались місцевими органами влади мали першочерговий вплив на поліпшення «м'яких» факторів залучення іноземних інвестицій: започаткування бізнесу, доступ до інформації, вільні земельні ділянки тощо.

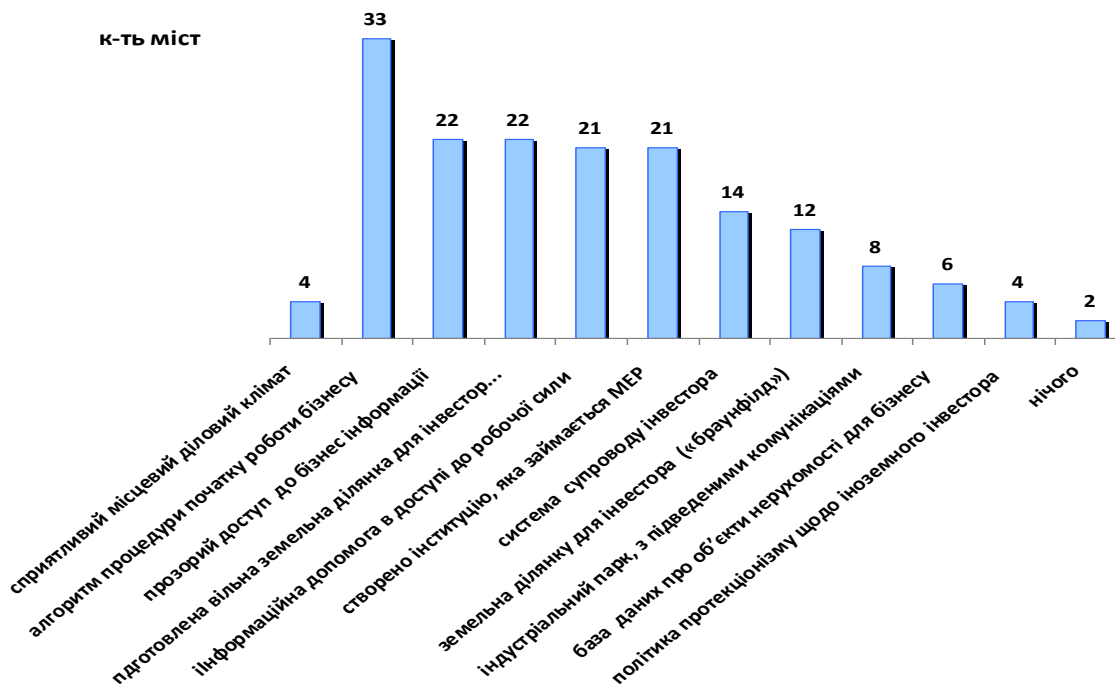

Рис.8. Що зроблено містом для залучення інвестицій.

Крім того на запитання: «Чи зацікавлені іноземні інвестори у допомозі влади?» - 45 міст відповіли «так», серед них 16 міст описали зацікавленості іноземних інвесторів. На їх погляд ці зацікавленості полягають, в першу чергу у тому щоб держава забезпечила супровід та інформаційну підтримку іноземному інвестору у відкритті та започаткуванні бізнесу, прозорість, захист від корупції, гарантії безпеки діяльності та захисту інвестицій, доступ до бізнес орієнтованої інформації та інформації про нерухомість придатну для бізнесу; а також сприяла в питаннях виділення землі, оформленню всіх необхідних, в тому числі дозвільних документів, підбору кадрів; ввела обмеження на перевірки та відмінила ввізне мито, запровадила пільги, дотації чи фінансову підтримку для нових інвестицій.

Цікаво зазначити, що оцінюючи фактори, які найбільше впливають на інвестиційну привабливість міста, респонденти не згадували, здавалось, традиційні вимоги підприємців про необхідність часткового відшкодування витрат чи фінансування фондів підтримки підприємництва, а звертали увагу знову таки на розвиток «м'яких» факторів залучення інвестицій. (Рис.9)

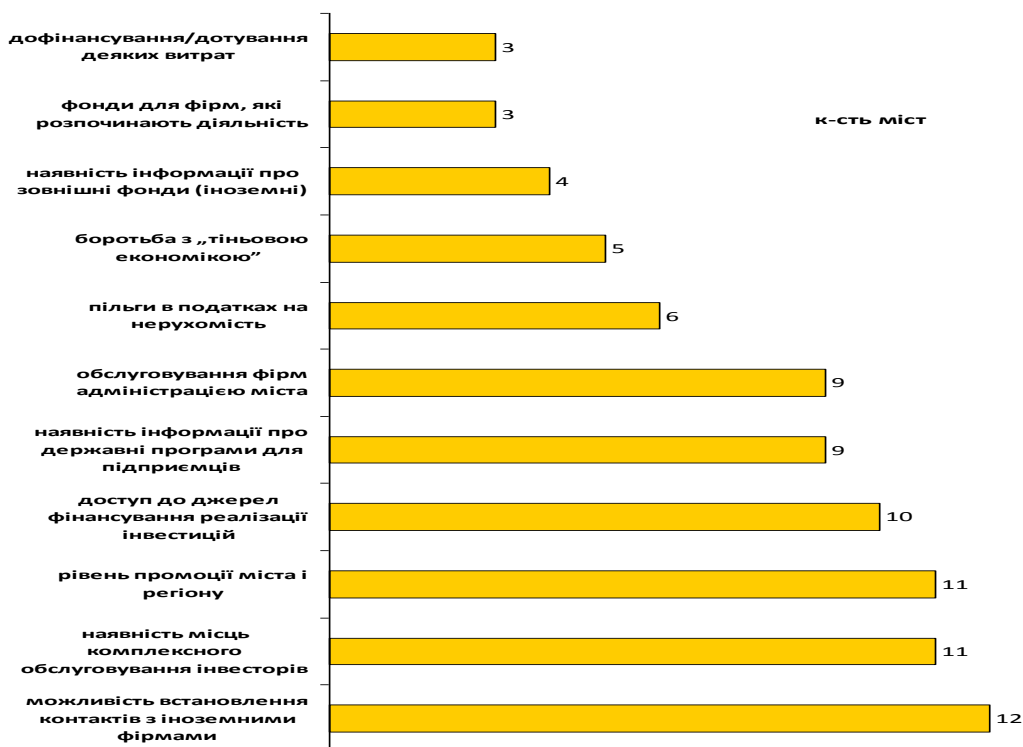

Рис.9. Чинники які найкраще впливають на залучення інвестицій в місто

Особливо обнадіюють і прогнози наших респондентів. Переважна більшість опитаних сподіваються, що в поточному і наступному роках загальна кон'юнктура ведення бізнесу покращиться. (Рис. 10) Підставами для покращення прогнозів кон'юнктури бізнесу у наступні роки для представників міст є: вихід молодих політиків, очікування реформ, зміна законодавства про місцеве самоврядування, полегшення виділення землі, розвиток сфери послуг, децентралізація влади, покращення політичної ситуації, підписання угоди про асоціацію з ЄС, доступ до європейських ринків, співпраця з ЄС та зміна керівництва держави.

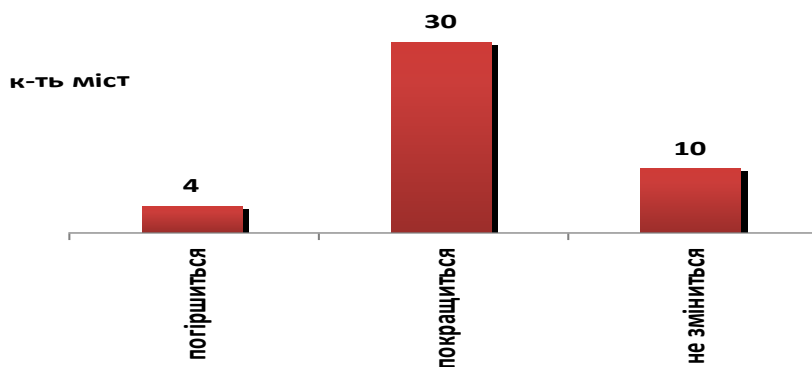

Рис. 10. Як зміниться кон'юнктура бізнесу в 2014 - 15 роках у порівнянні з 3-ма попередніми.

Аналіз результатів опитування щодо потенціалу малих міст Західної України з чисельністю 10 – 50 тисяч населення щодо залучення іноземних інвестицій показав, що провідну роль в цьому процесі все більше відіграють так звані «м'які» фактори: правові та фінансові бар'єри, бюрократичні процедури, тощо. Серед них особливу увагу слід приділити проблемам землевідведення під господарську забудову та фізичної обмеженості земельних ділянок місцевих громад. Ця проблема може бути розв'язаною за умови проведення територіально-адміністративної реформи або співпраці територіальних громад, коли органи місцевого самоврядування зможуть узгоджувати межі населених пунктів з метою залучення іноземних інвестицій.

Література:

1. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів. Київ: Київський міжнародний інститут соціології та Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2013. – 47 с.
2. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів. Київ: Київський міжнародний інститут соціології та Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2014. – 48 с.